

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій
«Журналістська та редакційно-видавнича діяльність
Степана Смаль-Стоцького»
ПЕЛИПЕЦЬ Мар'яни Іванівни
зі спеціальності 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Вагомі журналістські постаті з минулого Батьківщини постійно знаходяться в епіцентрі вивчення українськими науковцями завдяки можливості глибше пізнати історію, збагатитися досвідом кращих представників галузі, без яких сприйняття тих чи інших впливових процесів і явищ у вітчизняному пресотворенні було б обмеженим, неповноцінним. До таких постатей, без сумніву, належить і громадсько-політичний діяч С. Смаль-Стоцький. Він випромінює себе в різних площинах, зокрема в журналістській та редакційно-видавничій.

На жаль, досі в зазначеному ракурсі на вищезгадану особистість дослідники не звертали повноцінної уваги. З огляду на сказане тема дисертації М. Пелипець позначена науковою новизною й актуальністю. До того ж тема виконаної роботи – складова частина наукової проблеми, яку вивчають у Науково-дослідному інституті пресознавства Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника в рамках тем «Періодика другої половини XIX – першої третини ХХ ст.: бібліографічні, функціонально-типологічні, біографічні компоненти» та «Українська преса першої чверті ХХ ст.: репертуар, біографічні виміри, комунікаційне середовище».

Дисертаційне дослідження добре структуроване. Складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. У «Вступі» авторка обґрунтувала вибір теми дослідження, указала на зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами, чітко

сформулювала мету й передбачені нею конкретні завдання. У контексті останніх, на наш погляд, доцільно було б, крім тематичних особливостей та проблематики, виокремити жанровий аспект журналістських матеріалів. Тим паче, що на цьому наголошено в дисертaciї. Водночас М. Пелипець чітко окреслила об'єкт і предмет дослідження, його хронологічні межі, комплекс використаних методів вивчення.

Приділено увагу й науковій новизні одержаних результатів. Серед них особливо слід відзначити введення до наукового обігу понад 250 архівних документів, а також 213 журналістських матеріалів С. Смаль-Стоцького, розкриття 9 криptonімів, 1 псевдоніма автора та укладання покажчика публікацій із 342 позицій українських, зарубіжних часописів про діяльність названої постаті. Уже один цей факт говорить про глибину вивчення теми, значущість роботи. Також у «Вступі» доречно представлені особистий внесок здобувача, апробація результатів дослідження, публікації, названо структуру та обсяг дисертaciї.

У першому розділі – «Особливості дослідження журналістської та редакційно видавничої діяльності С. Смаль-Стоцького» – розглянуто історіографію проблеми, охарактеризовано джерела та виокремлено методологію дослідження. М. Пелипець доволі скрупульозно вивчала монографічні праці, матеріали в пресі, архівні документи як з історії української журналістики загалом, так і за темою дисертaciї безпосередньо. Відрадно й те, що авторка виявила близько п'ятисот публікацій про С. Смаль-Стоцького, розділивши їх в окремі групи. Схваленню підлягає розгляд журналістської та редакційно-видавничої діяльності цієї непересічної постаті на основі використання системи наукових принципів. Зокрема, під кутом об'єктивності, достовірності, комплексності та історизму.

Також слід зазначити, що висновки до першого розділу доволі розлогі, але цілком відповідні його змістові, конкретні. Так, дисертантка помічає, що активізація діяльності С. Смаль-Стоцького припала на період національно-

культурного піднесення буковинців (1885 – 1918 рр.), а вивчати творчу спадщину діяча розпочали наприкінці 50-их рр. ХХ ст. й зосередили в США.

У другому розділі – «Тематичні домінанти журналістського доробку С. Смаль-Стоцького» – окреслено суспільно-політичні пріоритети публікацій, їх культурно-просвітницьку проблематику, тематичний потенціал у науковому зірі. Вектор зазначених матеріалів органічно розглянуто в контексті відповідної діяльності С. Смаль-Стоцького та історичного часу. Авторка не лише констатує ті чи інші факти за визначеними напрямками. Дано ґрунтовний аналіз змістові багатьох публікацій. Крізь їх призму відображені світоглядні принципи розглянутої постаті. До прикладу, М. Пелипець фіксує програмні засади автора, акцентує увагу на аналітичному висвітленні ним політичних процесів у краї, на боротьбі з московофільством, мовних особливостях творів, обстоюванні рідної мови, популяризації української літератури тощо.

Відчувається, дисерантка плідно попрацювала. Адже, як зазначається у «Висновках до розділу 2», твори С. Смаль-Стоцького віднайдено в 57 часописах, а з масиву текстів виокремлено 126 матеріалів на суспільно-політичну тематику, 187 – на культурно-просвітницьку, 60 мають наукове спрямування (с. 111-112).

Об'єктивно відстежуючи внесок у журналістику на прикладі, зокрема, зазначеного доробку, водночас доцільно було б зазначити, у якій тематиці та в яких публіцистичних жанрах С. Смаль-Стоцький розкрив себе найкраще. Це дало б можливість більше увиразнити журналістський портрет розглянутої творчої особистості. Хоч загалом вона постає чітко й багатогранно. Крім того, М. Пелипець помічає, що найбільше публікацій С. Смаль-Стоцького вміщував часопис «Буковина», а понад 50 років активної співпраці з пресою дійсно дають підстави говорити про діяча як про талановитого журналіста.

Найбільшим у роботі є третій розділ – «Редакційно-видавничий досвід С. Смаль-Стоцького». Дещо дискусійним є питання, чи саме в ньому краще розглядати редакторську діяльність, чи логічніше – разом із журналістською.

З усім тим зміст зазначеної частини роботи М. Пелипець розкриває виважено, ґрунтовно, висвітлюючи організацію видання творів українських авторів, підготовку видавничих проектів та редакторську практику. Дослідниця наголошує як на особистій участі С. Смаль-Стоцького в розвитку видавничої справи, так і на тісній співпраці з провідними письменниками, науковцями, діячами. Виокремлено важливі складові цієї роботи. Скажімо, де вперше діяч розпочав займатися видавничу справою, як збагатив вітчизняне книgovидання своїм доробком, популяризував твори українських класиків, готовав до випуску збірники тощо.

Знову ж: характеристика напрямків діяльності С. Смаль-Стоцького на фоні листування з М. Драгомановим, І. Франком, В. Щуратом, аналізу відповідних публікацій у пресі, в еміграційний період лише додають вагомості видавничому силуету досліджуваної постаті. Повноті дисертації сприяють і відображені в ній ініціатива створення С. Смаль-Стоцьким друкарні політичного товариства «Руська Рада», випуск граматик, укладання розмовників, словників, друк власних праць.

Дисертантка показує діяча і як здібного редактора, який умів залучати до співпраці фахівців. Указано на непрості умови, за яких довелося виконувати подвіжницьку роботу.

Загалом простежено видавничу діяльність С. Смаль-Стоцького за 54-ма його власними книжковими продуктами та проектами випуску творів українських класиків. Важливо, що в дисертації відображено наукові дослідження української проблематики, науково-популярні праці та наголошено на типологічних різновидах видань в умовах національно-культурного гноблення й політичної безодержавності.

Із розділу постає, що М. Пелипець ретельно попрацювала з періодикою. Скажімо, установлено, що «першим пресовим органом, з яким він [С. Смаль-Стоцький] працював як редактор, була газета «Буковина», згодом – «Зерна», «Руска Школа», «Руска Рада», «Хлібороб», «Україна» (с. 192).

Загальні висновки до дисертації так само не викликають сумнівів. Вони логічно випливають зі змісту розділів дисертації, усебічно й відповідно до задекларованої теми характеризують постаті С. Смаль-Стоцького. До прикладу, авторка розглядає діяча і в площині відносин «видавець – видавець», «видавець – редактор», «видавець – автор», «редактор – автор», «автор – редактор». Ось тільки хотілося б, аби більше було наголошено на зв’язку діяча із сучасністю. Скажімо, чим С. Смаль-Стоцький актуальний сьогодні, що з його творчої спадщини, практичної роботи прислужилося б теперішнім редакторам, журналістам. Хоч часткова відсутність таких міркувань і не применшує вагомості цієї, висновкової, частини дисертації.

Завершують роботу «Список використаних джерел» і «Додатки». Вони – переконливі й тільки підкреслюють, який відчутний обсяг роботи виконала дисерантка.

У цілому, незважаючи на висловлені зауваження, представлене дослідження М. Пелипець справляє позитивне враження й має завершений вигляд. У праці отримано нові науково обґрунтовані результати. Вони є вагомими для подальших досліджень, які стосуються історії української, зокрема регіональної журналістики. Наведені положення й висновки не викликають заперечень. Їх достовірність і повнота відображені у виданих за темою публікаціях, які представлені в достатній кількості.

Аналіз автoreферату дає підстави констатувати, що його зміст відповідає тексту дослідження.

Кандидатська дисертація відповідає вимогампп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою КМУ № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.

На підставі вищесказаного дисерантка М. Пелипець заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.04 – теорія та історія журналістики.

14.06.2018

В. Ю. Тарасюк, кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
заступник голови Закарпатської обласної організації
Національної спілки журналістів України

Підпись доцента В. Ю. Тарасюка засвідчує:

О. О. Мельник, вчений секретар

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»